

Нови размишления

Джорджо Агамбен

От интервю, дадено за италиански ежедневник на 22 април 2020 г.

Изживяваме ли с тази насилствена изолация един нов тоталитаризъм?

Дж. А. Сега от много страни се формулира хипотезата, че в действителност преживяваме края на един свят – този на буржоазните демокрации, основан на права, парламенти и разделението на властите – отстъпващ място на нов деспотизъм, който ще се отнася до всеобхватността на контрола и прекратяването на всяка политическа дейност, ще бъде по-лош от тоталитаризмите, които сме познавали досега. Американските политолози го наричат държава на сигурността (1) – държава, в която „по съображения за сигурност“ (в случая „обществено здраве“, термин, който ни кара да мислим за прословутите „комисии за обществено здраве“ по време на Терора) могат да се наложат всякакви ограничения на индивидуалните свободи. Освен това в Италия отдавна сме свикнали на извънредното законодателство от страна на изпълнителната власт, което замества законодателната власт и фактически премахва принципа на разделението на властите, на който се основава демокрацията. А контролът, упражняван чрез видеокамери и сега, както бе предложено – чрез мобилни телефони, далеч надхвърля всяка форма на контрол, осъществявана при тоталитарни режими като фашизма или нацизма.

Споменахте информацията, събирана чрез мобилните телефони. А не ли е необходимо да се осмисли и разпространението на често непълно и неправилно тълкувани данни по многобройните пресконференции?

Дж. А. Това е важен момент, защото докосва корена на явлението. Всеки, който има известни познания по епистемология, не може да не бъде изненадан от факта, че медиите за всички тези месеци разпространяват числа без никакъв критерий за научност, не само без да ги съпоставят с годишната смъртност за същия период, но без дори да посочват причината за смъртта. Не съм вирусолог или лекар, но се ограничавам до цитиране на надеждни официални източници. 21 000 смъртни случая от Covid-19 изглеждат и със

сигурност са впечатляваща цифра. Но ако ги поставите в контекста на годишните статистически данни, както е правилно, нещата придобиват различен аспект.

Президентът на Националния институт за статистика в Италия /Istat/, доктор Джан Карло Бладжиардо, съобщи преди няколко седмици данните относно смъртността през миналата година: 647 000 мъртви (т.е. 1772 смъртни случая на ден). Ако анализираме подробно причините, ще видим, че последните налични данни за 2017 г. регистрират 230 000 смъртни случаи от сърдечно-съдови заболявания, 180 000 от тумор, най-малко 53 000 смъртни случаи от респираторни заболявания. Но един пункт е особено важен и пряко ни засяга.

Кой?

Дж. А. Цитирам думите на д-р Бладжиардо: „През март 2019 г. смъртните случаи от респираторни заболявания са 15 189, а година преди това са били 16 220. Между другото се отбелязва, че те са повече от съответния брой смъртни случаи за Covid, отчетени през март 2020 г. (12 352)“. Но ако това е вярно, а нямаме причина за съмнения, без да искаме да омаловажим значението на епидемията, трябва да се запитаме дали тя може да оправдае мерките за ограничаване на свободата, които никога не са били вземани в историята на страната ни, дори и през двете войни. Възниква легитимно съмнение, че чрез разпространяване на паника и изолиране на хората в домовете им, е търсен ефекта да бъдат разтоварени сериозните отговорности на правителството, което първо унищожи националната здравна служба и после, допусна поредица от не по-малко сериозни грешки при сблъсъка с епидемията, в Ломбардия.

В действителност и учените не се представиха добре. Изглежда, че те не са съумели да дадат очакваните от тях отговори. Какво мислите?

Дж. А. Винаги е опасно да се поверяват на лекари и учени решения, които в крайна сметка са етични и политически. Вижте, учените, с право или не, преследват добросъвестно мотивите си, идентифициращи се с тези на науката, в чието име – Историята изобилно го демонстрира – са готови да пожертват всички скрупули от морален порядък. Няма нужда да припомням, че при нацизма високо ценени учени ръководеха

евгеничната политика и не се поколебаха да се възползват от лагерите, за да извършват смъртоносни експерименти, които по тяхно мнение, бяха полезни за развитието на науката и за грижата за немските войници. В настоящия случай спектакълът е особено смущаващ, защото в действителност, дори и медиите да го прикриват, няма съгласие между самите учени и някои от най-изтъкнатите сред тях, като Дидие Раул (2), може би най-големият френски вирусолог, имат различни мнения относно значимостта на епидемията и ефективността на мерките за изолация, които в едно свое интервю той определя като средновековно суеверие. Другаде писах, че науката се е превърнала в религия на нашето време. Аналогията с религията трябва да се приема буквално: богословите декларираха, че не могат да дефинират ясно какво е Бог, но в негово име налагаха на хората правила на поведение, без да се колебаят да горят еретиците; вирусолозите признават, че нямат точни познания за вируса, но в негово име претендират да вземат решение за това как трябва да живеят човешките същества.

Казват ни, – както често се е случвало в миналото – че нищо нама да е същото като преди и че животът ни трябва да се промени. Какво ще се случи, според Вас?

Дж. А. Вече се опитах да опиша формата на деспотизъм (3), която трябва да очакваме и срещу която трябва неуморно да стоим нащрек. Но ако за пореден път напуснем сферата на актуалността и се опитаме да разгледаме нещата от гледна точка на съдбата на човешкия род на Земята, в съзнанието ми изплуват размислите на един велик холандски учен Лудвиг Болк (4). Според Болк човешкият вид се характеризира с прогресивно инхибиране на естествените жизнени процеси на адаптиране към околната среда, които се заместват от хипертрофен растеж на технологични устройства за адаптиране на средата към хората. Когато този процес надхвърли определена граница, се достига момент, в който той става контрапродуктивен, трансформирайки се в самоунищожение на вида. Струва ми се, че явления като това, което преживяваме, показват, че тази точка е достигната и че лекарството, което е трябвало да излекува болестите ни, рискува да причини още по-голямо зло. Срещу този риск също трябва да се съпротивляваме с всякакви средства.

Превод от италиански: Нора Голешевска

Бележки:

- 1) Виж на български: Джорджо Агамбен „*От правовата държава към държавата на сигурността*“, www.kultura.bg , 08.01.2016. Превод от френски: Тони Николов
- 2) Didier Raoult – съвременен френски микробиолог и инфекционист, който заедно с екипа си открива над шестдесет нови вида вируси. Той е в топ 100 на най-цитираните микробиолози в света, в списъка на 400-те най-цитирани биомедицински автори в глобален мащаб и един от 73-мата най-високоплатени френски учени. Водещ световен специалист по Ку-треска и болестта на Уипъл /бел. на преводача/.
- 3) Виж есето на Агамен „Социално дистанциране“, от същата поредица, публикувано в броя.
- 4) Lodewijk 'Louis' Volk /1866-1930/ – холандски анатом, известен с антропологичната теория за фетализацията /бел. на преводача/.